
KİLİS’TEKİ ARAPÇA TABELALARIN DİL VE KÜLTÜR YÖNÜYLE
İNCELENMESİ *

Analysis of Arabic Signs in Terms of Language and Culture in Kilis

Uğur GÜLBİL **

Öz

Bu çalışma Kilis’teki işyerlerinde Arapça olarak asılmış tabela ve levhaların dilini anlamak üzere hazırlanmıştır. Kilis’te yer alan 250 tabela incelenmiş “ve onların” 61’i seçilerek ele alınmıştır. Kilis’te yer alan Arapça ve çift dilli (Arapça Türkçe) tabela, levha, pano ve bilgi amaçlı hazırlanan işaretçilerden örnekler verilmiştir. Hayatımızda önemli bir yere sahip olan tabelalar farklı anlamlarda kullanılmış ya da anlaşılan anlamın dışında ifade edilmiş olabilir. Çalışmamızda caddelerde, dinlenme parklarında, market, manav, kasap ve eczane gibi mekânlarda yer alan Arapça hazırlanmış tabelalar, imla, anlam, lehçe ifadeleri, söz dizimi (dil bilgisi), farklı dillerden kelimelerin tespiti, cümle çeşitleri, farklılaştırma olgusu ve kültürel unsurlar vb. yönlerle ele alınmıştır. Bu çalışmadaki tabela fotoğrafları Kilis merkezde yapılan incelemeler ve dükkân sahiplerinden alınan izinlerle çekilmiştir. Biraz ayrıntıya sahip ve detaylı gibi görünse de dil öğrenirken tabelalarda yer alan Arapça ifadelerin tahlilinin önem arz ettiği görülmektedir. Ayrıca bu tabelalarda bulunan ifadelerdeki dilin çözümlenerek doğru ifadelerin verilmesi Arap ülkelerine sınır şehirlerde yaşayanlar için pek çok faydalar ve kolaylıklar sağlayacağı da düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arapça, Anlam, Tabela, Analiz, Kilis

Abstract

This study was prepared to understand the language of Arabic signs and signboards hanging in the workplaces of Kilis. 250 signs that have been in Kilis were examined and 61 of them were selected and handled. Examples of Arabic and bilingual (Arabic-Turkish) signs, plates, panels and pointers have prepared informative

* Makale Gönderilme Tarihi:01.11.2019 / Makale Kabul Tarihi: 30.12.2019 / Makale Yayın Dönemi: Aralık 2019
Doi: 10.20486/imad.641531

** Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı, Tokat, Türkiye /e-posta: ugur.gulbil@gop.edu.tr / ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7579-2231>.

purpose in Kilis are given. Signs that have an important place in our lives may have been used in different meanings or may have been expressed outside the understood meaning. In our study, Arabic prepared signs in the streets, rest parks and the other places like grocery, greengrocer, butcher and pharmacy; spelling, meaning, polish expressions, syntax (grammar), detection of words from different languages, sentence types, the phenomenon of differentiation and cultural elements and so on. The signage photographs in this study were taken with the investigations made in the center of Kilis and the permissions obtained from the shop owners. Although it seems to have a little detail and detailed, it is seen that the analysis of Arabic expressions in the signs is important while learning language. It is also thought that the analysis of the language in the expressions in these signs and giving the correct expressions will provide many benefits and conveniences to the Arab countries for those living in the border cities.

Keywords: Arabic, Meaning, Sign, Analysis, Kilis

GİRİŞ

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir iletişim aracı ve kültürün önemli bir unsurudur. Bundan dolayı dilde gerçekleşen bozulmalar kültürü de etkilemektedir. Dil, ilk kullanımından bugüne kadar sürekli kendini yenilemiş ve gelişimini devamlı olarak sürdürmüştür. Tarihin her safhasında toplumsal, siyasal ve kültürel ilişkilerin dili etkilediği görülmektedir. Bu bağlamda 2011'den bugüne kadar Suriye'deki istikrarsızlık nedeniyle Suriye başta olmak üzere Ortadoğu'dan Türkiye'ye ve özelde de Kilis'e ciddi sayıda mülteci gelmiş ve iki dil arasında etkileşimler yoğun olarak görülmüştür.

Kilis, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, Hatay-Maraş oluğu ile Fırat ırmağı arasında uzanan Gaziantep Platosunun güneybatı kısmında, Türkiye - Suriye sınırında yer almaktadır. 2011'de Kilis nüfusu yaklaşık 90.000 iken 2018'de resmi rakamlara göre Suriye'deki iç savaş sebebiyle Kilis'e yerleşen Arap sayısı 100.000, toplamda da 193.000'e ulaşmıştır. Ülkemizin Arap ülkelerine sınırlarının ve komşuluklarının bulunmasıyla birlikte sınıra yakın şehir ve kasabalarda görünüm olarak bazı değişiklikler ortaya çıkmaktadır. Bu değişikliklerin en göze çarpanı da esnafta ve kullandıkları tabelalarda görülmektedir. Tabelalarda Türkçenin yanı sıra Türkçe Arapça veya sadece Arapça olarak kullanımlar göze çarpmaktadır.¹

¹ Bu konuda bk. TC Kilis Valiliği, "Kilis, Coğrafi Yapı ve Nüfus", erişim: 2 Nisan 2018, <http://www.kilis.gov.tr/>

Kilis Valiliği Ticaret İl Müdürlüğü tarafından 01.01.2017 ile - 13.01.2017 tarihleri arasında iş yerleri tek tek gezilerek yapılan sayıma göre genel sayısal veriler ve iş alanları şu şekildedir:

Türk Esnaf Sayısı	: 3666
Suriyeli Esnaf Sayısı	: 310
Suriyeli Şirket Sayısı	: 110
Suriyeli Pazarcı Sayısı	: 88
Suriyeli Esnaf ve Tacirlerin Genel Toplamı	: 508 Kişi
Suriyeli Esnafın Türk Esnafa Oranı	: % 13.85

Yukarıda verilen rakamsal değerler incelendiğinde Kilis esnafının yaklaşık yüzde 14'ünü Suriyeli esnaflar oluşturmaktadır. Ancak biz araştırmamızda sadece tabelalar üzerinde durduğumuzdan Kilisli olup da tabelasını çift dilli kullananlarda dikkate alındığında Arapça tabela kullanım oranı yüzde 20'ye kadar çıkmaktadır.²

Bu durumun nedenlerine bakıldığında Suriye'de meydana gelen iç savaş sebebiyle ülkesini terk ederek Kilis'e misafir olarak gelen Suriyeli sayısının Kilis nüfusundan daha fazla olması ve esnafların, onları da alışverişe teşvik etmek maksadıyla ve dikkatlerini çekmek amaçlı çift dilli pano, levhalar ve bilgilendirme amaçlı tabelalar kullanılması olarak söylenebilir. Tabelalarda bulunan metinlerin dil özelliklerinde, diğer yazılı metinlere göre farklılık görülmektedir. İnsanları etkileme, dikkatlerini çekme, bilgi verme, yönlendirme gibi amaçlar açısından bakıldığında kullanıldığı dil de önem arz etmektedir.

İşyeri adları, ait olduğu kültürün kimliğini, ulusal ve uluslararası sahada tüketiciye sunan bir göstergedir. İşyeri adları ve bilgi maksatlı oluşturulan her işaret, reklam ve alıcıyla verici arasında bağ kurmaya yarayan bir çeşit iletişim araçlarıdır. Bu tabelalar hazırlanırken hangi dilde hazırlanmışsa o dilin yapısına, sözdizimine, imla

² Bu veriler, Kilis Valiliği, Ticaret İl Müdürlüğünde görev yapan ve bu araştırmayı gerçekleştiren personelle 2017 yılında bizzat görüşülerek elde edilmiştir.

kurallarına ve kullanımına aykırı olmamalıdır. Ayrıca o kültürün dilini yansıtmalı ve yabancı kültüre ait olan isimler ve kavramlardan mümkün olduğunca uzak durulmalıdır.

Suriyeli esnaf Kilis'te genel olarak, bakkal, kafeterya, telefon satış, ikinci el eşya alım satım, berber, bayan kuaför, kuruyemiş, kasap, tuhafiyeye, lokanta, manav, pastane, kahvehane, terzi, kuyumcu, kozmetik, market, oto yıkama, oto tamir ve fırın gibi iş kollarında çalışmaktadır. Bu çalışmada Suriye ve Kilis halkı tarafından Kilis'te açılan işyerlerinde kullanılan levha, pano ve bilgi amaçlı kullanılan çift dilli her türlü materyaller incelenmeye çalışılacaktır.

Bu alanda -ulaşabildiğimiz kadarıyla- yapılan çalışmalar az olduğundan pek fazla kaynak esere ulaşamamıştır. Bu anlamda Arap dünyasında Muhammed Abdulfettâh el-İmâm'a ait "*ez-Zavâhiru'l-Lugaviyye fi'l-İ'lâni't-Ticâriyyi'l-Mektûb bi Medîneti Tebuk Modern Dil İlmi Işığında Bir Araştırma*"³ isimli bir çalışmayla ve Ali Abdülkerim Muhammed el-Menâsîr'a ait "*el-İ'lânât et-Ticâriyye Mefhûmen ve Ahkâmuhe fi'l Fıkhî'l-İslâmî*"⁴ isimli çalışmaları görmekteyiz. Ülkemizde de daha çok Türkçenin kullanımı ve korunması bağlamında tabela ve iş yeri adlarıyla ilgili makale, bildiri, araştırma ve incelemeler de dikkatimizi çekmektedir. Ercan Kaçmaz, "*Tabelaların Dili*"⁵; Mustafa Üstünova ve diğerleri, "*İşyeri Adlarında Türkçenin Kullanımı*"⁶; Şenol Sancak, Erhan Durukan, Mehmet Alver, "*Dil ve Kültür Yozlaşmasında Giresun Örnekleme*"⁷ ve Zeliha Gaddar'ın hazırladığı "*Ödemiş'in İş Yeri Adları Üzerine Bir İnceleme*"⁸ gibi çalışmalar bazılarıdır. Arapça, Türkiye'de öğretimi

³ Muhammed Abdulfettâh bu çalışmasında Tebuk şehrinde yer alan ilan metinlerini sesler yönüyle, sarf ve nahiv kuralları ve kelimelerin sözlüksel olgular yönüyle incelemiştir. Muhammed Abdulfettâh el-İmâm, *ez-Zavâhiru'l-Lugaviyye fi'l-İ'lâni't-Ticâriyyi'l-Mektûb bi Medîneti Tebuk Modern Dil İlmi Işığında Bir Araştırma, Mecelletu'd-Dirâsâti'l-Lugaviyye* 13/1 (Ocak- Mart, 1432/2011): 112-216.

⁴ Abdülkerim Muhammed bu çalışmasında Ticârî ilanlar ve reklamlar konusunu birinci bölümde tarifî, özellikleri ve çeşitlerini ikinci bölümde hükmünü, şartlarını ve fikhî yapısını üç ve dördüncü bölümde de Ticarî ilanların fikhî hükümlerini ve şer'î kurallarını ele almıştır. Ali Abdülkerim Muhammed el-Menâsîr, "*el-İ'lânât et-Ticâriyye Mefhûmen ve Ahkâmuhe fi'l Fıkhî'l-İslâmî*", Basılmamış Doktora Tezi, Amman, Ürdün Üniversitesi, (Temmuz, 2007).

⁵ Ercan Kaçmaz, *Tabelaların Dili*, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, ISSN: 2198 – 4999, (2015), 751.

⁶ Mustafa Üstünova, *İş Yeri Adlarında Türkçenin Kullanımı*, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 5/1 (Winter, 2010)*, 1390.

⁷ Şenol Sancak v.dğr., *Dil ve Kültür Yozlaşmasında Giresun Örnekleme*, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 16, (Kış 2008), 101.

⁸ Zeliha Gaddar, *Ödemiş'in İş Yeri Adları Üzerine Bir İnceleme*, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5/1, 319.

yapılan dillerden biri olmasına rağmen Arapça tabelaların incelenmesi bağlamında çalışma hemen hemen yok denecek kadar azdır.

Bu çalışmada izlenen yöntem, Kilis merkezde çekilmiş tabela fotoğrafları, yazım ve imlâ hataları, Arapça Türkçe tercüme hataları, cümle çeşitleri, lehçe ifadeleri, dilde kirlenme, söz dizimi⁹, farklılaştırma, üstünlük olgusu, kültürel unsurlar yönüyle tahlil edilecektir. Kilis'te yer alan Arapça ve çift dilli (Arapça / Türkçe) tabela, levha, pano ve bilgi amaçlı hazırlanan işaretçilerden örnekler verilecektir. Kilis'te yer alan yaklaşık 250 tabela incelenmiş aralarından 61'i seçilerek ele alınmıştır.

1. ARAPÇA YAZIM HATALARI (İMLÂ) YÖNÜYLE İNCELENMESİ

Her dilde olduğu gibi Arapçada da kelimelerin doğru kullanımı önem arz etmektedir. Bu bağlamda tabelalar üzerinde yazılan kelimelerin, cümlelerin ve ifadelerin Arapça yazım kurallarına uygun olarak verilmesinin önemli olduğu, yazım kurallarına uygun yazılmayan ifadelerin farklı anlamlara gelebileceği bilinmektedir. Burada makalemizin konusu olan tabelalarda Arapça yazım kurallarına uyulup uyulmadığı örnek tabelalar üzerinde inceleme yapılarak tespit edilmeye çalışılacaktır.

Şekil 1.

Üstte Kilis devlet hastanesinde Suriyeli hastalara bilgi ve yön verme amaçlı olarak yer alan İki işaretçi görülmektedir. Sağdaki tabelada “قَبُولُ الْمَرَضَةِ” ifadesi yer almaktadır. Bu ifade Arapça dil kuralları (sarf yönüyle) açısından incelendiğinde doğru olmayan bir kullanım göze çarpmaktadır. Bu ifadedeki “المرضة” kelimesi hastalar

⁹ *Söz dizimi*: Dilin sahip olduğu cümle yapısını ve bu cümlede yer alan kelimelerin anlamlı olarak birleşme yollarını ele alan bilim dalıdır. Ayrıca kelimelerin bir araya gelmesiyle oluşan yapıların anlam kazanma şekillerini ve bu yapıların cümle oluşturma biçimlerini incelemektedir. (Berke Vardar, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü* (İstanbul: abc kitabevi, 1998), “Söz Dizimi” md., 190; Bir cümleyi oluşturan kelime türlerinin arasındaki ilişkileri inceleyen ve sınıflamalar yapan dil bilgisi kolu. (Komisyon, *Türkçe Sözlük* (Ankara: TDK Yay., 2011), “Söz Dizimi” md., 2156); ayrıca bu konuda bk. Abdulkâhir el-Cürânî, *Delâilü'l-İ'câz Sözdizimi ve Anlambilim*, trc.: Osman Güman (İstanbul: Litera Yay., 2008), 16.

anlamında kullanılmak istenmiştir. Arapça sözlükler incelendiğinde tekili “مَرِيضٌ” olan hasta kelimesinin çoğulu “مَرَضَى” ve “مَرَاضٌ” olarak görülmektedir.¹⁰ Bu kelimenin yerine “عليل” kelimesi de hastanelerde kullanılmaktadır.

Aşağıda Kilis otogarında çekilmiş bazı pano, levha ve tabelalar bulunmaktadır. Bu tabelalarda şehir isimleri ve Arapça karşılıkları görülmektedir. Bu tabelalarda şehir isimlerinin farklı yazıldıkları görülmektedir.

Şekil 2.

Şekil 3.

Şekil 4.

Şekil 5.

Şekil 6.

Şekil 7.

Şekil 5’te Osmâniye, “عثمانية” şeklinde yazılmışken (doğru) şekil 6’da “اوصمانيه” (yanlış); şekil 3’te Maraş, “مراعى” (yanlış) şeklinde yazılmışken Şekil 7’de “مرعى” (doğru); şekil 2 ve 5’te Konya “قونيا” şeklinde yazılmışken (doğru) şekil 6’da

¹⁰ Ebu'l-Fazl Cemâluddîn Muhammed b. Mukerrem b. Alî b. Ahmed el-Ensârî er-Ruveyfî, İbn Manzûr, *Lisânu'l-Arab*, (Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsî'l-Arabî, 1419/1999), 13: 79; Ahmed el-Âyid v.dğr., *el-Mu'cemu'l-Arabiyyu'l-Esâsî*, (Tunus: el-Munazzamatu'l-Arabiyyetu li't-Terbiyyeti ve's-Sekâfeti ve'l-'Ulûm1408/1988), “Mrd” md., 1130.

“كونيا” (yanlış); şekil 2’de Adana, “ادناة” yazılmışken (yanlış), şekil 3, 5 ve 6’da “أضنة” (doğru); şekil 2’de Mersin “مارسين” ve şekil 6’da “مرسن” şeklinde yazılmışken (yanlış), incelenen haritalarda “مرسين” şeklinde yazıldığı (doğru) görülmektedir¹¹. Şekil 2’de Eskişehir, “اسكي شهير” şeklinde yazılmışken (yanlış), incelenen haritalarda “أسكيشهر”¹²; Şekil 4’te Zonguldak ismi “زونجولداك” şeklinde yazılmışken (yanlış), yine incelenen haritalarda “زونغولداق”¹³ (doğru) şeklinde yazıldığı görülmektedir. Bu şekiller incelendiğinde aynı isimlerin farklı yazıldıkları dikkatleri çekmektedir.

Ayrıca özel isimlerin başında yer alan kat’ hemzeler (أ) bu fotoğraflarda vasıl hemzesi şeklinde yazıldığı görülmektedir.

Şekil 8.

Şekil 8’de “كباب المختار” (Muhtar Kebap) ifadesinin altında “لَحْمَةٌ دِيكٍ مَعَ دُهْنَةٍ” (Koyun yağlı horoz eti) cümlesinde yer alan “لَحْمَةٌ” kelimesinin sonundaki tâ-i merbûta (yuvarlak tâ - ة) halk dilinde kullanıldığı fasih Arapçada kullanılmadığı bilinmektedir. Aynı şekilde “دُهْنَةٌ” kelimesi sonundaki yuvarlak tâ da böyledir. Bu iki kelime genel olarak yuvarlak tâ’sız, “لَحْمٌ” ve “دُهْنٌ” şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

2. ARAPÇA TÜRKÇE TERCÜME AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu bölümde Arapça Türkçe olarak asılan tabelalarda karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Bu inceleme de verilen anlamın veya Türkçe ifadenin ne kadar Arapça

¹¹ Bu konuda bk. es-Sefer ila Turkiya li'l-Siyâhati ve's-Sefer, erişim: 10 Mayıs 2019, <http://safar-turkey.blogspot.com/2013/12/map-of-turkey-2014.html>; *Mevsûatu Atlasi'l-Alem*, Şebketu Muhacirûne'l-İslâmiyye, 60.

¹² *Mevsûatu Larus Atlasu'l-Âlem*, Ta'rib: Antuan el-Hâşim, (Beyrut, Mudevvenetu Kutubi'l-Hasriyye, 2013), 72; *Turkiyâ Trâfel*, erişim: 20 Nisan 2019, <http://www.turkeytravel2.com/maps-arabic>.

¹³ *Mevsûatu Larus Atlasu'l-Âlem*, 72; *Turkiyâ Trâfel*, erişim: 20 Nisan 2019, <http://www.turkeytravel2.com/maps-arabic>.

ifadeyi yansıttığı ortaya konularak yapılan hatalara dikkat çekilecek ve doğru kullanımına temas edilecektir.

Yukarıda geçen şekil 1’de soldaki tabelada “danışma” anlamında “إِسْتِعْلَامَاتٌ” ifadesi kullanılmıştır. Arapçada danışma kelimesi karşılığında “إِرْشَادَاتٌ ، إِرْشَادٌ ، إِسْتِعْلَامٌ ، مَبَاحَثَةٌ ، مُشَاوَرَةٌ” ifadelerini görebilmekteyiz¹⁴. Ayrıca tabelada “Danışma” sözcüğü Türkçede tekil ifade edilmesine rağmen Arapçada çoğul kullanıldığı görülmektedir.¹⁵

Şekil 9.

Şekil 9’da “Lütfen çöpü atmayınız” uyarısı, Arapçaya “يرجى من الأخوة عدم رمي الأوساخ” şeklinde aktarılmıştır. Bu aktarımın tam olarak anlamı, “*kardeşlerimizden çöpleri atmamaları beklenir*” şeklindedir. Burada çeviri eşdeğerliliği gözetilerek tabelanın muhataplarına sağlıklı bir ifade kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca Arapça yasaklama ifadelerinde genel olarak “ممنوع...” kalıbı kullanıldığı görülmektedir. “يُرْجَى عَدَمُ رَمِي الأَوْسَاخِ” (çöplerin atılması yasaklanmıştır) ve “مَمْنُوعُ رَمِي الأَوْسَاخِ” (çöplerin atılmaması beklenir) şeklinde her iki kullanımda uygundur. “الأوساخ” kelimesi yerine “النَّفَايَاتُ” da kullanılmaktadır.

Şekil 9’da alt soldaki tabelada “غرفة المُسْتَحْدِمِينَ” ifadesi yer almaktadır. Ancak “personel” sözcüğü, yazılışı tekil, anlamı çoğul olan bir kelimedir. Çoğul kullanımı

¹⁴ İsmet Yolcu, Sözlük Türkçe Arapça (el-Kâmûs Türkî Arabî), (Beyrut, Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1971), “Danışma” md. , 237.

¹⁵ Verilen ifadelerin kullanımı kaynak eserler dışında ülkemizde yer alan Suriyeli Arap misafirlere de sorularak elde edilmeye çalışılmıştır.

dikkate alınarak Arapçası “المستخدمين” şeklinde kullanılmıştır. Personel sözcüğü ile Türkçede her tür çalışan kastedilmektedir. Burada “المستخدمين” sadece temizlik elemanlarını kapsamaktadır. “الموظفون” kelimesi Türkçedeki personel sözcüğünü tam olarak karşılamaktadır.

Şekil 9'da bulunan diğer tabelada “مركز سحب الدّم” (kan alma merkezi) ifadesindeki “سحب” yerine genellikle “نقل” sözcüğü kullanılmaktadır (مركز نقل الدّم). Kan alma ifadesi için “سحب، نقل، أخذ” kelimeleri kullanılabilir. Ayrıca tabelanın Türkçe kısmında “مركز” ifadesinin anlamının da yer almadığı görülmektedir. Bu kelimenin de çeviride yer alması olumlu olarak görülebilir.

Şekil 10.

Yukarıdaki tabelada “المحضر ب، مدخل العيادات” ifadesi yer almaktadır. Bu kelime sözlükte genel olarak, “tutanak, kayıt, mevcut olma ve geliş” gibi anlamlarda yer almaktadır¹⁶. Suriye’de “bina, blok” anlamında yaygın bir kullanımı vardır. Burada “البناء” veya “الوحدة” sözcükleri de bu manada kullanılabilir (”الوَحْدَةُ السَّكْنِيَّةُ”) gibi).

Türkçede “klinik” kelimesi tekil kullanılıp çoğul kastedilirken, Arap dilinde kelime tekilse tekil, çoğulsa çoğul kullanılır. Burada, çoğul olarak, “klinikler” kastedildiği için tekil kullanılmamakta ve “الْعِيَادَاتُ” denilmektedir. Tüm klinikler kastedildiğinde Arapça kelime çoğul olarak yer almaktadır.

Şekil 11.

¹⁶ Ahmed el-Âyid v.dğr., *el-Mu'cemu'l-Arabîyyu'l-Esâsî*, 327.

Şekil 11’de “ترانشكوت” ve “اشترى واحدا واحصل على الثاني هدية” ifadeleri yer almaktadır. “ترانشكوت” (Trençkot) kelimesi yabancı dilden Arapçaya geçen (dahil) kelimelerdendir ve genellikle avamcada (halk dilinde) kullanılmaktadır. Halep yöresinde daha fazla kullanılır. İkinci ifade “Bir alana bir hediye” ifadesi Arapçada şart cümlelerinde karşılığını bulmaktadır. Arapça çevirisi “مَنْ يَشْتَرِ وَاحِدًا يَحْصُلُ عَلَى الثَّانِي هَدِيَّةً” dir. Şekilde verilen Arapça ifadenin anlamı ise “bir tane al ikinciye hediye olarak kazan” şeklindedir. Bu cümle bile hatalı olduğu görülmektedir. Burada “اشترى” emir fiil ve kadınlara hitap ediyorsa devamında gelen “أُحْصِلُ” kelimesi müzekker siygasıyla erkeklere hitap edildiği görülmektedir. Trençkot kadınlar tarafından giyilen bir elbise olduğuna göre cümlenin şöyle kullanılması uygun görülmektedir: “اشترى واحدا واحصل على الثانية هدية”. Ayrıca hediye kelimesi yerine daha çok “مجانا” kelimesi kullanıldığı da görülmektedir.

Şekil 12.

Şekil 12’te “جَنَّةُ الْفَوَاكِهِ” ifadesi Arapça sözdizimi kuralına göre “meyveler cenneti” anlamına gelmektedir. Burada ise “cennet meyveleri” şeklinde Türkçeye aktarılmış. Sanki cennetten gelen meyveler şeklinde anlaşılıyor. Bu ifadenin altında da “لِبَيْعِ الْخُضَارِ وَالْفَوَاكِهِ” (sebze ve meyvelerin satışı için) ve yanında “جُمَّلَةٌ وَمُفَرَّقٌ” (toptan ve perakende) ifadeleri yer almaktadır. Burada “بَيْعُ جَمِيعِ أَنْوَاعِ الْخُضَارِ وَالْفَوَاكِهِ” ifadesi kullanılabilir. Ayrıca manav için halk dilinde (avamcada) “خُضْرَجِي”, fasih kullanımda da “بِقَالَةٍ” sözcüğü görülmektedir.

Şekil 13.

Şekil 13'te "الصحة أهم شيء والأهم هو اللقاح" ifadesi yer almaktadır. "Her şeyin başı sağlık ve sağlığın başı aşı" şeklinde tercüme edildiği görülmektedir. Arapça ifadenin anlamı "Sağlık en önemli şeydir ve daha önemlisi de aşıdır" şeklindedir. Çeviri eşdeğerliliği bağlamında değerlendirilerek tercümesi biraz farklı yapıldığı görülmektedir.

Şekil 14.

Şekil 14'te "حافظ على صحتك و عيش سعيداً" ifadesi yer almaktadır. Anlamına bakıldığında "sağlıklı beslen mutlu yaşa" şeklinde tercüme edilmiş. Oysaki bu ifade "Sağlığını koru ve mutlu yaşa" anlamına gelmektedir.

Şekil 15.

Şekil 15'te "مدخل طوارئ ، ممنوع دخول الآليات" ifadesi yer almaktadır. Tabelada birinci ifadenin ikinci kelimesi elif lamlı kullanılmaktadır. Yani "مدخل الطوارئ"dir.

İkinci kelimedeki “ال” (elif lam) ya sehven unutulmuş ya da sıfat tamlaması yapılmak istenmiştir. Acil girişi ifadesinin isim tamlaması olması daha doğru görülmektedir. İkinci bölümdeki “ممنوع دخول الآليات”, “araçların girişi yasaklanmıştır” anlamına gelmektedir. Oysaki Türkçesinde “park yapmak yasaktır” ifadesi görülmektedir. Buna göre Arapçası “مَمْنُوعٌ وَقُوفِ السَّيَّارَاتِ” olması daha doğru olabilirdi. “آليات” kelimesi tüm araçları kapsamaktadır. Anlamsal olarak düzeltmeler yapılabilir.

Arapçada bir kelimenin “ال” (elif lam)’lı olup olmaması, isim tamlamasında veya sıfat tamlamasında kullanımı, tekil, ikil, çoğul kullanımı veya kullanıldığı yer önemli bir durum arz etmektedir. Arapça kelimelerin rastgele ve gelişi güzel kullanımı uygun değildir. Kelimeler kullandıkları yere göre anlamsal farklılıklar oluşturmaktadır.

Şekil 16.

Şekil 17.

Şekil 18.

Şekil 16’da “elbise değişim odaları” anlamında “غُرْفُ تَغْيِيرِ الْمَلَابِسِ” ifadesi yer almaktadır. Ancak Türkçesine bakıldığında “deneme odaları” ifadesi görülmektedir. Bu ifadenin Arapçası ise “غُرْفُ التَّجْرِبَةِ” dir. “الملابس” kelimesinin karşılığı olan “elbiseler” kelimesi ise bu tabelada kullanılmamıştır.

Şekil 17 ve 18’de “الطَّابِقُ الْعُلْوِي” (üst kat), “الطَّابِقُ السُّفْلِي” (alt kat) ifadeleri yer almaktadır. Bu ifadelerin ikincisi “alt kat” anlamına gelmekteyken bu tabelada “giriş kat” anlamında yanlış kullanıldığı görülmektedir. “السفلي” kelimesi lügatte, bulunduğu konuma göre “alt kat” ve “bodrum katı” anlamına gelmektedir.¹⁷ “الطابق الأرضي”

¹⁷ İbn Manzûr, *Lisanu 'l-Arab*, 285; Kadir Güneş, *Arapça Türkçe Sözlük* (İstanbul: Mektep yayınları, 2014), 576.

(zemin kat) veya “قسم الدُخولِ”, “طابقُ الدُخولِ” (giriş bölümü/katı) ifadeleri kullanılabilirdi.

Ayrıca bu tabelalarda dikkat çeken ikinci bir noktada, “الرجال، النساء، الأطفال” kelimeleri çoğul kullanılmışken Türkçeye aktarılırken “erkek, bayan, çocuk” şeklinde tekil kullanımı tercih edilmiştir.

Şekil 19.

Şekil 19'da üst tarafta “كريمات. نَفْسُ. عَقْلُ. مَهَارَةٌ” karşısında tercümesi verilen bölümde “İzzetli Kadınlar Derneği” ifadesi görülmektedir. Hâlbuki Arapçasında “ruh, akıl ve beceri” ifadeleri yer almaktadır. Alt tarafta “مَرْكَزُ تَمَكِينِ الْمَرْأَةِ السُّورِيَّةِ إِقْتِصَادِيًّا” ifadesine anlam olarak “Bilişsel ve ekonomik güçlenme Suriyeli kadınlar merkezi” olarak verildiği görülmektedir. Oysaki “bilişsel ve ekonomik olarak Suriyeli kadınları güçlendirme merkezi” şeklinde anlamlandırılması daha uygun olmaktadır.

Şekil 20.

Şekil 20'de “عيسى للتسوق” “alışveriş için İsa” bu ifade de market sözcüğü yerine “التسوق” kelimesi kullanıldı. “التسوق” “alışveriş” anlamındadır. Tabelada tercüme “ماركت عيسى” veya “İsa alışveriş merkezi” olabilirdi.

Şekil 21.

Şekil 21'de "مزین النجوم للحلاقة الرجالية" (erkek tıraşı için Nücûm berber) Genellikle berberler için "صَالُونُ", "حَلَّاقُ", ifadeleri kullanılırken bu tabelada "مَزِينٌ" sözcüğünün de revaçta olduğu görülmektedir.

Şekil 22.

Şekil 22, kaldırım üzerinde dik duran bir işaret tabelasıdır. Bu tabelada "إِنْتَقَلَ" "مَحَلُّ الطَّيِّبِ إِلَى مَحَلِّ شَرِكَةِ تُرُوكْسَلِ سَابِقًا" ifadesi yer almaktadır. "Lezzet lokantası dükkânı daha önce Turkcell şirketinin yerine taşınmıştır" anlamına gelmektedir. Türkçe çevirisinde bundan tamamen farklı bir ifade yer almaktadır "İş yerimiz 50 metre yukarı taşınmıştır".

3. SÖZ DİZİMİ YÖNÜYLE İNCELENMESİ

Arapça söz dizimi açısından cümleler incelendiğinde kullanılan cümleler isim cümlesi mi? fiil cümlesi mi; cümlede isim ve sıfat tamlamalarının kurallara uygun kullanılıp kullanılmadığı dikkat edilmesi gereken hususlardandır. Tabelalar incelendiğinde ifadelerin, genel olarak tamlama (isim veya sıfat tamlaması) şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

Cümle bireyin düşünce dünyasının ürünlerini anlaşılır ifadelerle dış dünyaya yansıtan bir araçtır. Cümle, kelimelerin rastgele sıralanmasıyla değil belirli kurallarla

kelimelerin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır ve bu da iletişim ve mesajın doğru ve anlaşılır bir biçimde alıcıya ulaşması için önemlidir. Bütün dillerin kendilerine has cümle kurulum sistemleri vardır. Arapçanın da kendine has cümle yapıları ve cümleyi oluşturan çeşitli yapıların kuralları vardır. Tabelalardaki cümle yapılarının da bilinmesi bu bağlamda önemlidir.

Şekil 23.

Şekil 23'de; “kadın doğum polikliniği” ifadesi Türkçede isim tamlaması olarak kullanıldığı görülmektedir. Arapça kullanımında genellikle “للتوليد” (doğum), kelimesi kullanılmayarak bu konuyla ilgili tüm hastalıklar dâhil olsun diye “العيادة النسائية” ifadesi kullanılmaktadır. Bu ifade de sıfat tamlaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkçede isim tamlaması olarak kullanılan “kadın doğum polikliniği” Arapçada sıfat tamlaması olarak kullanılabilir. Burada bir husus daha dikkatimizi çekmektedir. Arapçada isimleri sıfat haline getirme yollarından birisi ism-i mensûp kalıbına konulmasıdır. Bu da kelimenin sonuna şeddeli bir yâ getirilerek yapılır. Burada “نساء” kelimesi sonuna şeddeli bir yâ getirilerek “نسائي” yapılmış ve “العيادة” kelimesinin sıfatı olmuştur¹⁸.

Şekil 24.

¹⁸ İsm-i Mensub kavramı için bk. Mustafa el-Galayîni, *Câmiud-Durûsi 'l-Arabiyye* (Beirut, el-Mektebetu'l-Asriyye, 1330/1912), 2: 71; Mustafa Meral Çörtü, *Arapça Dilbilgisi Sarf*, 22. Baskı (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2015), 489.

Şekil 24'te “*dâhiliye kliniği*” anlamında “*عِيَادَةُ الدَّاخِلِيَّةِ*” ifadesi yer almaktadır. Bu ifade de isim tamlaması gibi görülmektedir. Oysaki sıfat tamlaması halinde olması daha uygundur. Ayrıca Arapça söz dizimi kurallarına uymayan bir şekilde kullanılmıştır. Arapça dilbilgisi kurallarına genel olarak bakıldığında isim tamlamasında iki kelime de isim olmalı ve her ikisinde de sıfatlık özelliği bulunmamalıdır. Sıfat tamlamasında ise birinci isim ikinci sıfat özelliği bulunan isimden oluşmaktadır. Bu ifade de ikinci kelime sıfattır. Bu durumda birinci kelimeye elif lam getirilerek sıfat tamlaması yapılması daha uygun görülmektedir.¹⁹ Ayrıca Türkçesinde de *dâhiliye* ifadesinin “-ye” eki görülmemektedir. *Dâhiliye kliniği*²⁰ şeklinde yazılması daha uygun kabul edilmektedir.

Farklı açıdan bakıldığında bu tabelada hazifli ifade kullanıldığı da söylenebilir. İfade “*عيادة الأمراض الداخلية*” (iç hastalıkları kliniği) iken “*عيادة الداخلية*” şeklinde kullanılmıştır. Buna uygun bir örnek verilecek olursa “*وزير الداخلية*” demek aslında “*وزير الشؤون الداخلية*” dir.

Şekil 25.

Şekil 25'te “*الإخوة والأخوات السوريّة نظّرات تُقدّم مجاناً*” ifadesi yer almaktadır. Anlamı “Suriyeli kardeşler, gözlükler bedava sunulmaktadır”. Oysaki ifade yapısal olarak şöyle ifade edilebilirdi. “*نُقدّم نظّراتٍ للإخوة والأخواتِ السُوريّينَ مجاناً*” olmalıydı. Ayrıca bu tabelada “Suriyeli” kelimesinin sıfat olarak yanlış kullanıldığı düşünülmektedir. Arapçada sıfat tamlamasında sıfat mevsufuna sayı bakımından uyum gösterme zorunluluğu vardır. Burada ya “*السوريّات*” ya da “*السوريّين*” şeklinde

¹⁹ Sıfat tamlaması için bk. Mustafa el-Galayîni, *Câmiud-Durûsi'l-Arabiyye*, 3/221; Mustafa Meral Çörtü, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, 4. Baskı (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2006), 347.

²⁰ Komisyon, *Türkçe Sözlük*, “*Dâhiliye*” md., 581.

kullanılmıyordu. Arapça söz dizimi (sıfat tamlaması, sıfat mevsuf uyumu) kuralına göre yanlış ifade edildiği düşünülmektedir.

Şekil 26.

Şekil 26'da "مَرْكَزُ التَّنْسيقِ كِلْسَ التُّرْكِيَّةِ" ifadesi yer almaktadır. İfadenin Türkçe bölümünde Kilis Koordinasyon Merkezi ifadesi yer almaktadır. Bu ifade de "التُّرْكِيَّةِ" ifadesi yer almadığı görülmektedir. Ayrıca "التنسيق" kelimesi isim tamlaması kuralına göre "كلس" kelimesinin muzaafı (tamlananı) olduğunda, elif lamlı (ال) olmamalıdır. Arapça isim tamlamasında muzaaf (tamlanan) genel olarak elif lamsız kullanılmaktadır.²¹

Şekil 27.

Şekil 28.

Şekil 27 ve 28'de "شبابي", "نسائي", "أطفال", "رجالي" ifadeleri yer almaktadır. Bu tabelalar bir alışveriş merkezinin girişinde yer almaktadır. Arapçada bir yere, bir aileye, bir mesleğe, bir din veya mezhebe yahut herhangi bir şeye aidiyet, ismin sonuna şeddeli bir yâ getirilerek yapılan ismi mensûb kalıbıyla ifade edilmektedir. İsmi mensup bu kalıpta getirilen isme, ait olma, o şeyle ilgili olma anlamları katmaktadır.²² Tabelalar

²¹ İsim tamlamasıyla ilgili bk. Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdullâh b. Yûsuf b. Ahmed b. Abdillâh b. Hişâm el-Ensârî el-Mısırî, *Şerhu Katru'n-Nedâ ve Belli's-Sadâ, ve meahu kitabu sebili'l-Hudâ bi tahkik şerhi katri'n-nedâ*, Te'lif, Muhammed Muhyi'd-Dîn Abdulhamîd, (Beyrut: el-Mektebetu'l-Asriyye, 1428/2007), 282; Çörtü, *Arapça Dilbilgisi Nahiv*, 315.

²² Çörtü, *Arapça Dilbilgisi Sarf*, 495.

incelendiğinde ismi mensup kalıbıyla verilen sözcükler (“رجالي”, “نسائي”, “شبابي”) görülmektedir. “أطفال” kelimesinde ise nisbet yâsı kullanılmadığı görülmektedir. Bu kelimenin yerine daha çok “ولادي” ifadesinin kullanıldığı ifade edilmektedir. Ancak bu tabelalarda Arapça kelimelerde yer alan nispet yâ’sının Türkçe kelimelerdeki karşılığı görülmemektedir. “شبابي” kelimesi, genç olarak tercümesi verilmiş. Oysaki “gençlere ait olan”, “gençlerle ilgili” şeklinde anlamı verilebilirdi. Diğer kelimeler de bunun gibidir. Ayrıca bu ifade de Arapça kelimelerin çoğul verildiği Türkçe karşılıklarının ise tekil ifade edildiği de görülmektedir.

Şekil 29.

Şekil 30.

Şekil 29’da بِنُ الْجَمِيلِ (Güzel Kahvesi) ve 30’te “بِنُ الْمَدِينَةِ” (el-Medine Kahvesi) isim tamlaması şeklinde tercüme edilmiştir. Burada kafe sahibi Ammar Ebu Cemil’dir. “Cemil” kelimesi özel isim olduğu için elif lam kullanılması uygun değildir. “بِنُ جَمِيلٍ” şeklinde kullanılması daha uygundur. 30’da ortadaki ifade de “بِنُ الْجَمِيلِ، لِكُلِّ صَبَاحٍ” (el-Cemîl’in kahvesi her sabah güzeldir) ifadesinde güzel bir cinas yapılmıştır. Birinci “Cemil” isim olarak kullanılırken ikinci “cemil” sıfat olarak kullanılmıştır²³.

Tabelalarda ifadeler genelde eksilteli cümle şeklinde kullanılmaktadır. Örneğin, “بَيْعٌ وَشِرَاءٌ وَتَصْلِيحٌ جَمِيعِ النَّفُوزِ يُونَاتٍ” (alış veriş ve televizyon onarımları). “yapılır” yüklemine kullanılmadığı görülmektedir.

²³ Cinasta ilgili bk. Ebû Bekr Abdülkâhir b. Abdirrahmân b. Muhammed el-Cürçânî, *Esrâru'l-Belağa* (Beyrut, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1409/1988), 4; Hulusi Kılıç, Kazım Yetiş, “Cinas”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2011), 8: 12; Nusrettin Bolelli, *Belagat, Beyân-Meânî-Bedi' İlimleri, Arap Edebiyatı* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, 2016), 406.

4. ARAPÇAYA FARKLI DİLLERDEN GİREN (DAHİL VE MUARRAB) KELİMELER YÖNÜYLE İNCELENMESİ

Tabelalar, yabancı dil öğreniminde kullanılabilecek, ana dili konuşanlara göre hazırlanmış ve kültürel unsurları barındıran, dilsel yapıların yer aldığı ve dilin etkili kullanıldığı metinler olarak göze çarpmaktadır.

Her toplum gibi Araplar da komşu oldukları veya birlikte yaşadıkları milletlerin dillerinden etkilenecek onlardan kelimeler almışlar ve onların dillerine yeni kelimeler katmışlardır. Bu bağlamda Arapçaya pek çok yeni kelime girmiştir. Bunlar üç grupta değerlendirilmektedir. Birincisi, Arapçanın kalıplarına ve fonetik yapısına uygun hale getirilenler (Muarreb), ikincisi yabancı dilden hiçbir değişikliğe uğramadan Arapçaya geçen kelimeler (Dahıl), üçüncüsü de Arap olmadığı halde Arap toplumunda yetişen kimse tarafından türetilen veya kendi dillerinden Arapçaya giren kelimeler (Muvelled)'dir²⁴.

Bazı tabelalarda çift dilli bir kullanım göze çarpmakla birlikte üçüncü bir dilin kelime ve kavramları da yer almaktadır. İşyeri adlarında farklı bir dilden kavramları o dilin alfabesiyle sunulması, ilginç olma ve tüketicinin dikkatini çekme amacıyla yapılmış olabilir. Bu bağlamda Arapça tabelalarda Arapça asıllı kelimelerin yanında dışarıdan pek çok kelimenin girdiği ve kullanıldığı görülmektedir.

Arapçaya dışarıdan giren ve yaygın olarak kullanılan kelime ve kavramları mekânsal sınıflandırma yapılarak incelenmesi konunun sistematik olarak ele alınmasına ve kolaylaştırılmasına yardımcı olacaktır²⁵.

4.1. Giyecek Ürünlerinde Kullanılanlar:

Giyim sektöründe “مَوْضَة”, “أَيْدِي”, “مَكْبَاجُ”, “لَانْجِرِي” gibi pek çok muarrab veya dahıl kelime görmek mümkündür.

Şekil 31.

²⁴ Nasuhi Ünal Karaarslan, “Ta'rib”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2011), 40: 26.

²⁵ Arapçaya diğer dillerden geçen bazı kavramların etimolojik kökeniyle ilgili kaynaklar tespit edilemediğinden Türkçe sözlüklerden faydalanılmıştır.

Şekil 31’de “ملبوسات سينا لموضة الأطفال” ifadesi yer almaktadır. Bu ifade de “موضة” kelimesi Arapçaya İtalyancadan giren bir kelimedir²⁶.

Şekil 32.

Şekil 32’de “أزياء ليدي” (bayan takımları) ifadesinde “laydy” kelimesi, İngilizce lady "hanımefendi" sözcüğünden alıntıdır²⁷. “أزياء (ج) زي” kelimesi “kıyafet, giysi, elbise, takım” gibi anlamlara gelmektedir. Bu tabelada “giyim” şeklinde Türkçeye aktarılmıştır.

“مكياج” (makyaj) kelimesi de Fransızca “maquillage” kelimesinden Arapçaya geçmiştir²⁸;

“لانجري” kelimesi Fransızca “lingerie” kelimesinden Arapçaya geçen ve “iç giyim” anlamında kadınlar için kullanılan bir kelimedir²⁹.

“مكياج”, “لانجري” kelimeleri sadece bir sözcük olmakla kalmayıp alındığı toplumun kültüründe var olan unsurların da Arap toplumuna girdiğini ortaya koymaktadır.

²⁶ Faniyâ Mebdâî Abdurrahim, *Mu'cemu'd-Dahîl fi'l-Lugati'l-Arabiyyeti'l-Hadîse ve Lehecâtiha* (Dimeşk: Dâru'l-Kalem, 1432/2011), 205. Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 1693.

²⁷ Abdurrahim, *Mu'cemu'd-Dahîl*, 193; Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 1584.

²⁸ Abdurrahim, *Mu'cemu'd-Dahîl*, 197; Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 1613.

²⁹ Abdurrahim, *Mu'cemu'd-Dahîl*, 191.

4.2. Yiyecek ve İçecek Ürünlerinde;

Yiyecek ve içecek mekânlarında “كُوكتَيْلُ” (kokteyl), “أفوكادو” (avokado), “الصندويش” (sandeviç), “كاتو” (kato), “إكسپريسو” (ekspresso), “نسكافية” (neskafe), “مكسيكانو” (meksikano), “فاهيتا” (fajita), “بُرغر” (Burger), “كابتشينو” (kapuçino), “كراميل” (karamel), “بيززا” (pizza), “إسكالبو” (hamburger), “شيش طأوق” (tavuk şiş), “شاورما” (döner), “شوربة” (çorba), “بقلاوة” (baklava) gibi sözcükler dikkat çekmektedir.

Şekil 33.

Şekil 34.

Şekil 35.

Şekil 33’de “كوكتيل حلب” ve yukarıdan aşağıya doğru şu ifadeler yer almaktadır:

Günümüzde kültürel etkileşim sonucu diller birbirlerinden etkilenmektedir. İletişim araçları vasıtasıyla pek çok kültürel unsurlar ülkeler arasında yayılmaktadır. Yukarıda ifade edilen pek çok içecek ismi Arapçada olmamasına rağmen kullanımı yaygın olan isimlerdir ve Arapçaya girmiştir.

“كُوكتَيْلُ” kelimesi Arapçaya, İngilizcedeki “cocktail” sözcüğünün kullanımıyla geçmiştir³⁰.

³⁰ Abdurrahim, *Mu'emu'd-Dahil*, 187; Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 1458.

Söz dizimi açısından tabeladaki ifadelerde isim tamlamasının daha fazla yer aldığı görülmektedir. Ayrıca bu tabelalarda kokteyl ifadesinin Arapçaya girdikten sonra Arapça kelimeler gibi elif lamlı kullanıldığı da görülmektedir.

“أفوكادو” kelimesi, Meksika, Güney Amerika kökenli armuda benzeyen bir meyvenin ismi olan, “avocado” kelimesinden Arapçaya giren ifadelerdendir³¹.

“الصندويش” kelimesi İngilizce sandwich sözcüğünün Arapçaya girmiş şeklidir. Arapçada “س” sin harfiyle de yazıldığı görülmektedir³².

“بالوظة” bir tatlı içecek, dondurulmuş meyve suyu anlamında kullanılır ve avamca kelimelerden birisidir. Dükkânların önün konularak satılan buzlu içecektir.

“توصيل طلبات”, isteklerin ulaştırılması anlamında bir deyim olarak Türkçede “alo paket” şeklinde kullanılmaktadır.

Şekil 34’ ve 35’te de benzer kelime, kavram ve ifadeleri görmek mümkündür. “كأتو”, hazır kahve türlerinden biridir ve Amerika kökenlidir³³.

Yukarıda sunulan Şekil 29 ve 30’da (kahve tabelaları) “نَسْكَافِيه” (nescafe), “إِسْبْرِيسُو” (espresso), “كَابُنْشِيُونُو” (kapuçino) kelimelerinin dahîl olan kelimelerden olduğu görülmektedir. “إِسْبْرِيسُو” (espresso) kelimesi İtalyanca espresso kelimesinden Arapçaya girmiştir³⁴. “كَابُنْشِيُونُو” (kapuçino)) kelimesi İtalyanca cappuccino, sözcüğünden alıntıdır ve üzerine çırpılmış krema eklenen kahve anlamına gelmektedir³⁵.

Şekil 36.

³¹ Abdurrahim, *Mu'cemu'd-Dahil*, 31; Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 192.

³² Abdurrahim, *Mu'cemu'd-Dahil*, 85; Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 2027.

³³ *Kato*: Chicago’da çalışan bir Japon bilim adamı olan Satori Kato 1901 yılında Sartori Kato, suda çözünebilen ilk kahveyi üretti. Soyadına nispetle Kato olarak anılmaktadır. Bu da Amerika kökenlidir. Wikipedia Türkçe, erişim: 10 Haziran 2019, <https://tr.wikipedia.org/w/index.php?kato+kahve>; Taftcoffee, erişim: 10 Haziran 2019, <https://www.taftcoffee.com/blogs/blog/kahvenin-hikayesi>.

³⁴ *Espresso*: Kaynatılarak koyu kıvamlı duruma getirilen sert İtalyan kahvesidir. Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 820.

³⁵ Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 1312.

Şekil 36'da "بُرْغَر" (burger), "فَاهِيْتَا" (fajita), "مَكْسِيْكَانُو" (meksikano), "اِسْكَالُوْبُ" (eskalop) kelimelerinin diğer dillerden Arapçaya girerek Arap toplumunda kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu sözcükler bir çeşit tavuk yemeklerine verilen isimlerden ibarettir.

Burger veya hamburger kelimeleri Almancadan Arapçaya giren dahil kelimelerdendir³⁶.

Fajita, İspanyolca'da "etin en güzel bölümü" manasını taşımaktadır. Izgara et ve buğday ya da mısır unuyla yapılmış tortilla ile ikram edilen bir çeşit yemektir". Meksika yemek çeşitlerinden biridir³⁷. Meksikano³⁸ da Meksikaya özgü anlamında Meksika yemeklerindedir.

Eskalop, Fransızca "escalope" kelimesinden Arapçaya girmiştir³⁹.

Şekil 37.

Şekil 38.

Şekil 37' ve 38'de de "بِيْتْزَا" (Pizza), "هَمْبُرْغَر" (Hamburger) sözcüklerinin Arapçaya giren kelimelerden olduğu görülmektedir. "بِيْتْزَا", İtalyanca "pizza"

³⁶ Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 1038.

³⁷ *Fajita* kelimesi için bk. Nefis Yemek Tarifleri, erişim: 17 Temmuz, 2019, <https://www.nefisyemektarifleri.com/fajitas-fajita/>; Vikipedi Türkçe, erişim: 10 Haziran 2019, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Fajita>.

³⁸ *Meksikano*: Tavuk göğsü, soğan, biber ve Meksika sosu konularak kavurma şeklinde hazırlanan bazen de içerisine mantar konulabilen bir tür yiyecek.

³⁹ *Eskalop*: İnce dövülmüş, yağsız, sinirsiz tavuk veya dana eti anlamındadır. Una batırılarak kızartılır. (Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 816).

Şekil 40 ve 41, “مَحَلُّ لِّلْمُوَبِّيَّاتِ” kavramı telefon ve ürünlerini satan bayiler için kullanılmaktadır. TV ve ürünlerinin tamir alım satım yerlerine “مَحَلُّ لِّلْتَصْلِيحِ” kullanılır. “الإليكترونيَّاتِ” kullanılır. “الإليكترونيَّ” kelimesi İngilizce “electronic” kelimesinden Arapçaya geçmiştir.⁴²

“إِكْسُورَاتِ” (aksesuar), Fransızca asıllı “accessoire” kelimesinin Arapçaya girmiş halidir. Dahil kelimeler arasında yer alır⁴³.

Ayrıca “رِيسِيفِرْ” (resevir) kelimesi, İngilizce “receiver” (alıcı) sözcüğünün Arapçada kullanılan şeklidir. Arapça karşılık olarak “جِهَازُ اسْتِقْبَالِ” kullanılabilir.

Şekil 42’de “جَلَكْسِي لِّلَاتِّصَالَاتِ” ifadesinde “جلكسي”, Fransızca “galaxie” sözcüğünün Arapçaya geçmiş şeklidir⁴⁴.

Şekil 43.

Şekil 43’de “تَتْرِيكْ”, “هَارْدُ وِيزْ”, “سُوفْتُ وِيزْ”, “إِكْسُورَاتِ” (Türkleştirme) sözcüklerinin kullanıldığı görülmektedir.

“سُوفْتُ وِيزْ” (Software) ifadesi “yazılım” anlamına gelmektedir. Yazılım ise “bir bilgi işleme sisteminin programları, işlemleri, kuralları ve ilgili dokümantasyonunun tamamı veya bir kısmı”⁴⁵ anlamına gelmektedir.

“هَارْدُ وِيزْ”, (Hardware) sözcüğü donanım anlamına gelmektedir. Donanım ise “Bir bilgi işlem sisteminin fiziksel bileşenlerinin tamamı veya bir kısmı”⁴⁶.

⁴² Abdurrahim, *Mu'cemu'd-Dahil*, 34.

⁴³ Abdurrahim, *Mu'cemu'd-Dahil*, 33.

⁴⁴ Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 899.

⁴⁵ Ali Arifoğlu v.dğr., *Bilişim Terimleri Sözlüğü İngilizce - Türkçe* (Ankara: TSE Yayınları, 2006), “Software” md., 201.

⁴⁶ Ali Arifoğlu v.dğr., *Bilişim Terimleri Sözlüğü*, “Hardware” md., 95.

“لَابْتُوب”, İngilizce dizüstü anlamına gelen “laptop” sözcüğünden Arapçaya geçmiştir⁴⁷.

“كُمبيوتر” kelimesi, İngilizce computer (bilgisayar) sözcüğünden Arapçaya geçmiştir.

4.4. Kişisel Bakım Ürünleri ve Mekânlarında;

Yine kişisel bakım ürünleri ve mekânlarında “مَكْيَاج”, “إِكْسَسُوَارَات”, “صَالُون”, “ووشو كُونغ فُو”, “إِيرُوبِيك”, “تَاتُو”, “كَبِك بُوكْسِينغ”, “بُودُوكِير”, “مُونُوكِير”, “بَلْيَاج”, “بَلْيَاج” gibi pek çok muarrab veya dahîl kelime ve kavramlar görülmektedir.

Şekil 44.

Şekil 45.

Şekil 44 ve 45’de “مَكْيَاج”, “شَالَات”, “إِكْسَسُوَارَات” gibi yabancı kelimelerin kullanıldığı görülmektedir. Üstelik dahîl olan “مَكْيَاج” kelimesinin “مَكْيَاجَات” şeklinde cemi müennes salim gibi çoğul kullanımı da dikkatleri çekmektedir.

“مَكْيَاج” ve “إِكْسَسُوَارَات” kelimeleri yukarıda zikredildi. “شَالَات” veya tekili “شَال” ise Farsça kökenlidir⁴⁸.

Şekil 46.

Şekil 47.

⁴⁷ Ali Arifoğlu v.dğr., *Bilişim Terimleri Sözlüğü*, “laptop computer” md. 118; Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 1576.

⁴⁸ Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 2200.

Şekil 46'da “صَالُون لَانَا”، ifadesinde “salon” sözcüğü Fransızcadan Arapçaya geçmiştir⁴⁹ ve geniş oda anlamında kullanılmaktadır.

“بَلْيَاجُ” kelimesi, Fransızca “balayage” (süpürme) sözcüğünden alıntıdır⁵⁰. Bir tür saç boyama tekniğidir.

“تَسْبِيل كِرْيَاتَيْلُ” sözcüğü, düzleştirme ve kıvrıcık saç yapımı anlamlarına gelmektedir.

“تَاتُو” insan bedenine çeşitli amaçlarla yapılan bir tür dövme anlamında kullanılmaktadır⁵¹. Dövme bir gurubun duyuş, düşünüş ve davranış kalıplarını yansıtabildiği gibi bir varlığa olan bağlanmayı da sembolize etmektedir. Bu bağlamda kültürel mesaj içeriği çok fazla olan bir simgedir denilebilir.

Şekil 47'de farklı olarak “مُونُوكِيرُ” ve “بُونُوكِيرُ” (manikür ve pedikür) sözcükleri kullanılmıştır. “مُونُوكِيرُ”, elin ve özellikle el tırnaklarının bakımı anlamında Fransızca “manicure”⁵², “بُونُوكِيرُ” ise tırnakları kesip düzeltme, nasırları yumuşatma veya çıkarma gibi işlerle ilgili ayak bakımı anlamında yine Fransızca “pedicure” kelimelerinden Arapçaya giren dahil kelimelerdendir⁵³.

Şekil 48.

⁴⁹ Abdurrahim, *Mu'cemu'd-Dahil*, 139.

⁵⁰ EtimolojiTürkçe, erişim tarihi: 13 Mayıs 2019, <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/balyaj>.

⁵¹ *Tato* veya *Tattoo*: Dövme anlamına gelmektedir. Dövme ise Türk Dil Kurumu Sözlüğünde “Vücut derisinin iğne gibi sivri bir araçla çizilerek içine renk veren maddelerin konulması yoluyla yapılan çıkmaz yazı ya da resim” anlamında kullanılmaktadır. Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 718.

⁵² Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 1621.

⁵³ Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 1905.

Şekil 48’de “إيروبيك” (aerobik, لياقة بدنية) “aerobic”⁵⁴ kelimesi Arapçaya İngilizceden; “كِيك بُوكْسِينغ” (kick boks)⁵⁵, “وُوشُ و كُونُغُ فُو” (vüşu ve kunfû)⁵⁶ ise Çince den geçen kelimelerdir.

Şekil 49.

Şekil 49’da “تِرَانزِيْتُ جَمِيْعُ البَصَائِعِ” ifadesinde “transit”, Arapçaya İngilizceden giren ve dahîl olan kelimelerdendir⁵⁷.

5. KÜLTÜREL UNSURLAR YÖNÜYLE İNCELENMESİ

Kültür, topluma özgü dil, din, örf, adet, gelenek, tarih, sanat ve hayata bakış açısı olarak tanımlanmaktadır. Bu sayılan unsurlar bir milletin ortak değerler oluşturmasına yardımcı olan unsurlardır. Dil, kültürü oluşturan unsurların başında gelir. Çünkü dil diğer unsurları bir araya getiren en önemli öğedir. Kültürel unsurların hayatta kalmasını ve sonraki nesillere aktarılmasını sağlayan bir unsurdur dil. Bu sebeple her toplumun kendine has tarihini, sanatını, düşünce yapısını, adet ve geleneklerini dilini kullanarak yazıya geçirilmesini ve sonraki nesilleri öğrenmesini sağlar. Bu bağlamda toplum kullandığı kelime, kavram ve lafızlarla kendi kültürel yapısını da ortaya koymuş olur. Yiyecek ve içeceklerde, giyim dünyasında, elektronik eşyaların kullanımında, kısaca bütün yaptığı işlerde kullanılan kavram ve kelimeler son derece önemlidir. Yukarıda “Arapçaya Farklı Dillerden Giren (Dahîl ve Muarrab) Kelimeler Yönüyle İncelenmesi” başlığı altında verilen bütün örnekler Arap toplumuna ait olmayan unsurları ortaya koymaktadır.

⁵⁴ *Aeropik*: Sağlıklı bir vücuda sahip olmak için tempolu müzik eşliğinde yapılan bir jimnastik türü. Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 32.

⁵⁵ *Kick boks*: Yumruk, tekme, diz ve sınırlı clinch uygulamalarının bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş eklektik bir dövüş sporudur ve Tayland kökenlidir. Vikipedi Türkçe, erişim: 10 Mayıs 2019, https://tr.wikipedia.org/wiki/Kick_boks.

⁵⁶ Komisyon, *Türkçe Sözlük*, 1527.

⁵⁷ Abdurrahim, *Mu 'cemu' d-Dahîl*, 78.

Bu bölümde Arap toplumuna has olan ve farklı kültürlerden bu topluma giren unsurlar üzerinde durulacaktır.

Şekil 50.

Yukarıdaki şekilde büyükçe yazılan “القهوة السورية” ifadesinde “kahve” kelimesi “aile oturma alanı” anlamında kullanılmıştır. İçecek anlamındaki kahve kastedilmemektedir.

Bu tabelada “هَيْطَلِيَّةٌ، بُوظَةٌ، حَلَاوَةٌ، فَوَاكِهِ، حَلِيبٌ، عَصِيرٌ بِأَنْوَاعِهِ، مُهَلَّبِيَّةٌ، رُزٌّ بِحَلِيبٍ،” ifadelerini görmekteyiz.

“مُهَلَّبِيَّةٌ” süt ve nişasta ve gülsuyundan yapılan tatlı türü Şama özgü bir tatlı türü, Türkçedeki muhallebi gibidir. “رُزٌّ بِحَلِيبٍ”, Türkçedeki sütlaçtır. “هَيْطَلِيَّةٌ” Nişasta, şeker ve sütle yapılan ve Mısır ve Şam’da yaygın olan bir tatlı türüdür ve pudinge benzemektedir⁵⁸; “بُوظَةٌ”, dondurma anlamında halk dilinde kullanılmaktadır; “حَلَاوَةٌ”, peynirli tatlı, irmik ve peynirle yapılan bir tatlı olarak kullanılır. Bu tatlı türleri genel olarak yenildiği bölgenin kültürünü yansıtmaktadır. Tatlı hazırlama şekilleri bölgeden bölgeye kültürden kültüre değişiklik arz etmektedir.

Şekil 51.

⁵⁸ Mustafa Abdulkerim el-Hatib, *Mu'cemu'l-Mustalahat ve'l-Elkâbu't-Tarihiyye* (Beyrut: Muessesetu'r-Risâle, 1416/1996), 436.

Şekil 51'deki "تَعْنُوغَةٌ", halk dilinde kullanılır ve Şamlılar bu tatlıya halâvetu'l-cubn ismini vermektedirler. Ayrıca şekilde yer alan "مَعْجُوقَةٌ", halk dilinde (argo da denilebilir) kullanılan kelimelerdendir. Halep ve Şama özgüdür. "هَرَيْسَةٌ", ırmık tatlısına verilen isimdir ve yaygın bir tatlı türüdür.

Şekil 52.

Bu şekilde yer alan "بقلاوة" kelimesi Türkçeden Arapçaya geçmiştir.⁵⁹ "شُعَيْبَات", avamcadır ve börek şeklinde yapılan tatlı türüdür. "مَامُونِيَّة", de avamcadır ve Suriye'ye özgü bir tatlıdır. Sabah kahvaltıda yenir ve susam, şeker, şerbet üzerine fıstık kaymak konularak yapılır.

Şekil 53.

Şekil 53'de ve diğer pek çok tabelada doğu kültüründe kırmızı et veya beyaz etten yapılan kebab kültürünün yaygın olduğu görülmektedir. Örneğin şekildeki "كَبَابُ" (kebab), "كَبَابُ مَشْوِي" (ızgara kebab) ve "كَبَابُ نَيِّي" (çiğ olarak hazırlanmış kebab) gibi. "دِيكٍ مَعَ دَهْنَةِ غَنَمٍ" (koyun yağlı tavuk kebabı), "عَشُّ الْبُلْبُلِ" (bülbülyuvası) gibi.

Şekilde yer alan ikinci tabelada bunlara ilaveten "عَشُّ الْبُلْبُلِ" yani "bülbülyuvası" ifadesi yer almaktadır. Bu, Türkçede tatlı olarak kullanılan bir isimdir. Araplarda ise

⁵⁹ Abdurrahim, *Mu'cemu'd-Dahil*, 61.

küçük yuvarlak katmer üzerine kıyma konularak yapılan yiyecek türüdür.⁶⁰ “لَحْمٌ بَعِجِيْنٌ” (hamurlu et) anlamında lahmacun için kullanılan bir ifadedir. Lahmacun Arapçadan Türkçeye geçen ifadelerdendir.

Şekil 36'da (Judy Tavuk yazan) yer alan “إِسْكَالُوبٌ”, “مَكْسِيْكَانُو”, “فَاهِيْتَا”, “بُرْغَرٌ”, “بِيْتْرَا”, “هَمْبِرْغَرٌ” (burger, fajita, meksikano, eskalop, pizza ve hamburger) sözcükleri de daha çok Amerika'ya özgü yemek kültürünü ve bunların tüketme kültürünü yansıtan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar beyaz ve kırmızı et kullanılarak yapılan yemek türleridir.

Şekil 38'de “حُمُّصٌ”, Suriye, Ürdün, Filistin ve Lübnan'a özgü bir meze türüdür. 6 saat suda bekletilen nohut, tahin limon ve tuzla çekilerek ezme haline getirilir. Daha sonra üzerine kimyon biber ve zeytinyağı serpilerek elde edilir⁶¹. Şekilde yer alan “فَتَّةٌ”⁶² ise aynı ülkelerde meşhur olan bir Şam yemeğidir. Lavaş bölünüp kızartılır, nohut haşlanır, tahin, limon suyu, zeytinyağı, sarımsak dövülerek yapılan yemek türüdür. “مُسَبَّحَةٌ” da aynı şekilde haşlanan nohut üzerine tereyağı, yoğurt, kimyon, yeşillik konularak yapılan bir yemek türüdür. Bütün bu yemek ve meze çeşitleri Şam bölgesine özgü kültürel unsurların birer parçasıdır.

Şekil 29 ve 30'da (kahve tabelaları) “إِسْبِرِيْسُو، نَسْكَافِيَه،” (ekspresso, nescafe) kelimelerinin dahil olan kelimelerden olduğu görülmektedir.

Şekil 30'da, “بن المدينة”, (Medine Kahvesi), “القهوة الفاخرة”, lüks kahve; “قهوة برازيلية، قهوة عربية، إكسپريسو، نَسْكَافِيَه، موالح”، Brezilya kahvesi, Arap kahvesi, espresso, nescafe, kapiçino, kuyuyemiş anlamlarında kullanılmıştır. Dikkat edilirse Arap kültürünün yanında Meksika, Brezilya gibi güney Amerika kültürüne ait unsurlarında Arap dünyasına girdiği görülmektedir.

Şekil 54.

⁶⁰ Mevdû', Ekberu Mevkiun Arabiyyun bi'l-Âlem, erişim: 15 Mayıs 2019, <https://mawdoo3.com/طريقة عمل عيش البلبل باللينة>.

⁶¹ Kübra Kilci, Najwa al-Ashraf, *Arapça Türkçe Tariflerle Arap Mutfağı* (İstanbul: Cantaş Yay., 2015), 61.

⁶² Kübra Kilci, Najwa al-Ashraf, *Arapça Türkçe Tariflerle Arap Mutfağı*, 37.

Şekil 54, bir kasap dükkânına aittir. “مشاوي”, “كباب ديك”, “كباب فروج”, “شيش”, “شيش طاووق”, ifadeleriyle hemen hemen her toplumda var olan mangal ve kebab kültürünü yansıtmaktadır. Buradaki “شيش طاووق” ifadesindeki “şiş tavuk” ifadesi Türkçeden geçtiği görülmektedir. Bu kelime Arapçada “سِيخُ فروج” şeklinde de kullanılmaktadır.

Şekil 55.

Şekil 55’te da benzer ifadeler yer almaktadır. “فروج مشوي” ifadesi örneği ve pek çok örnekte kızarmış tavuk kültürünün de yaygın olduğu görülmektedir.

Şekil 56.

Şekil 56’da “أبو عامر للخياطة النسائية”, (Bayan Terzisi Ebu Âmir), “مانطو”, “دباغة”, “تصليح”, “تفصيل”, “جاهز”, “جلد طبيعي”, “جاكيتات”, “عباية”, almaktadır. Kullanılan bu ifadelerin terzilikle ilgili kelimeleri ve kültürü de yansıttığı görülmektedir.

Bayan terzisi ifadesinin Arapça karşılığı “الخطاطة النسائية”dir. Sıfat tamlaması şeklinde kullanıldığı görülmektedir.

Şekilde sağ tarafta yer alan “جاكيتات” kelimesi avamcadır. Fransızca “jaquette” kelimesinden Arapçaya geçtiği düşünülmektedir.⁶³ Fasihi “معطف” veya “سترة”dir ve “ceketler” anlamına gelmektedir. “جلد طبيعي” ifadesi, “hakiki deri” anlamında fasih bir kelimedir; “جاهز” ifadesi, hazır elbise, dikilir ve satılır anlamında; “تفصيل” bir kumaşın veya elbisenin kesilip biçilme işlemleri için kullanılır. “تصليح” ifadesi onarım işleri, kesme ve dikme işleri için kullanılmaktadır. “مانطو” kelimesi avamcada manto anlamında; “عباية” kelimesi ferâce anlamındadır. “دباغة” kelimesi de “deri işleri yapılı” anlamında kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 32 ve diğerlerinde yer alan “مكياج”, “لانجري” kelimeleri sadece bir sözcük olmakla kalmayıp alındığı toplumun kültüründe var olan unsurların da Arap toplumuna girdiğini ortaya koymaktadır.

Yukarıda verilen Şekil 46 ve 47’de yer alan “صَالُونَ لَانَا”, “مِكْيَاچ”, “بَلْيَاچ”, “مُونُوكِير”, “بُونُوكِير” ve “تَاتُو” gibi sözcükler Arapça sadece sözcük olarak girmemiş içerisinde barındırdığı ve temsil ettiği kültürel öğeleri de topluma yerleştirmeye başlamıştır. Burada Tattoo, “تَاتُو” insan bedenine çeşitli amaçlarla yapılan bir tür dövme anlamında kullanılmaktadır. Dövme bir gurubun duyuş, düşünüş ve davranış kalıplarını yansıtabildiği gibi bir varlığa olan bağlanmayı da sembolize etmektedir. Bu bağlamda kültürel mesaj içeriği çok fazla olan bir simgedir denilebilir.

Şekil 57.

⁶³ Abdurrahim, *Mu'cemu'd-Dahil*, 89.

Şekil 57 ve 21’de “مزین النجوم للحلاقة الرجالية” (erkek tıraşı için Nücûm berber) Genellikle berberler için “صالون” ve “حلاق” kelimeleri kullanılırken burada yeni bir sözcük olan “مزین” kelimesini de görmekteyiz.

Şekil 48’de de “إيروبيك” (aerobik), “كيك بوكسينغ” (kick boks), “كونغ فو” (kun fu) “ووشو” (vuşu) gibi spor sözcüklerinin Arap kültürüne içeriğiyle birlikte girdiği görülmektedir.

6. FARKLILAŞTIRMA VE ÜSTÜNLÜK OLGUSU YÖNÜYLE İNCELENMESİ

Tabelalarda Farklılaştırma ve üstünlük ifadeleri zaman zaman müşterilerin dikkatlerini çekmek ve alışverişe davet etmek üzere kullanılan yöntemlerden biridir. Her dilde bu olguyu ortaya koyacak kendine has ifade yapıları vardır. Tabelaları hazırlayanlar bu ifade yapılarıyla tabela sahibinin ürünleriyle diğer kimselerin ürünleri arasında kıyaslama yaparak üstünlüğünü ortaya koymaya çalışır. Arapçada bu yapı genelde İsmi Tafdil kalıbıyla ifade edilir. Burada bu konuyla ilgili olarak birkaç örneğin incelemesi sunulmuştur.

Şekil 58.

Şekil 59.

Şekil 58’de “أَحْلَى الْأَسْعَارِ” ve “أَيِّ قِطْعَةٍ بِ 1.5” ifadeleri yer almaktadır. Bu tabelada ism-i tafdil⁶⁴ kalıbının kullanıldığı görülmektedir. İsm-i tafdîl Arapçada, herhangi bir şeyin, yer aldığı topluluk içerisinde, bir vasfın diğerlerinden daha üstün

⁶⁴ İsm-i Tafdille ilgili bk. ibn Hişâm, *Şerhu Katri'n-Nedâ ve Belli's-Sadâ*, 312.

olduğunu belirtmek için kullanılan ifade biçimidir. Burada “أحلى الأسعار” (Fiyatların en tatlısı) ifadesiyle kendi gurubundaki diğer satış yerlerine nisbetle bir üstünlük oluşturulmaya ve ilgi çekmeye çalışılmaktadır. İkinci cümlede ise “her parça 1.5 karşılığındadır” anlamına gelmektedir.

Şekil 59'da “أرخص الأسعار” (Fiyatların en ucuzu) ifadesiyle yine aynı durum söz konusudur.

Şekil 60.

Şekil 60' da “تركيب وتعبئة أفخم وأجود العطورات” (Kokuların en kalitelisi, en muhteşemini şişeleme ve oluşturma) ifadesinde de ismu't-tafdil yani üstünlük ifadesi görülmektedir.

Şekil 61.

Yukarıda verilen şekilde “أحدث القصات الرجالية” (en modern erkek tıraşları) ifadesiyle de üstünlük bildiren kalıp kullanılarak dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Şekil 47'de (bayan kuaför 2) “سحر الشرق لتجميل شعر السيدات” (Bayanların saçlarını güzelleştirmede doğunun büyüsü) ifadesiyle de farklılaştırma yaratılmaya çalışıldığı görülmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada Kilis'teki işyerlerinde Arapça olarak asılmış tabela ve levhaların 250'si incelenmiş aralarından 61'si seçilerek Arapça yazım hataları, Arapça / Türkçe

tercüme, söz dizimi, Arapçaya farklı dillerden giren kelimelerin tespiti, kültürel unsurlar, farklılaşma ve üstünlük olgusunu sergileme yönleriyle ele alınmıştır.

Bu çalışmada Kilis'te Arapçanın etkisini ve Arapça olarak hazırlanan iş yeri tabelalarındaki Arapçanın kullanımı ve bu kullanımdaki bazı eksiklik ve hataları gözler önüne serilmeye çalışılmıştır. Tabelalarda kullanılan ifadelerde ilginç olma, dikkat çekme ve bu yolla müşteri çekme amaçlı bazı dil kurallarına uygun olmadığı düşünülen hatalar yapıldığı ve bunun da yaygınlaştığı görülmektedir. Ayrıca bu hatalarla ilgili olarak bu tabelaları hazırlayan veya hazırlanmasını talep edenlerin Arapça sözdizimi kurallarını bilmeyen, sadece konuştuğu gibi yazabilen, yabancı dilden Arapçaya giren kelimelerle dillerinde var olan karşılıklarını unutmaya başlayan bireyler olduğu sonucuna da varılabilmektedir. Bazen de kasıtlı olarak dikkat çekmek amacıyla bu hataların yapıldığı düşünülmektedir.

İşyeri adları, ait olduğu kültürün kimliğini, ulusal ve uluslararası sahada tüketiciye sunan bir gösterge olduğundan bu tabelalar hazırlanırken hangi dilde hazırlanmışsa o dilin yapısına, sözdizimine, imla kurallarına ve kullanımına aykırı olmamalıdır. Ayrıca o kültürün dilini yansıtmalı ve yabancı kültüre ait olan isimler ve kavramlardan mümkün olduğunca uzak durulmalıdır. Bu bağlamda tabelalar incelendiğinde kimi zaman Arapça imla kurallarına aykırı davranıldığı kimi zaman tercümelerde asıl ifadelerin farklı çevrildiği (buna çeviri eşdeğerliliği de denilebilir), kimi zaman dikkat çekmek amaçlı ism-i tafdil kalıbının kullanıldığı ve en fazla dikkati çeken de Arapçaya dışarıdan giren kelimelerin çokça yer aldığı görülmektedir.

Sonuç olarak farklı ülkelerde yaşayan Araplar arasında ortak kabul edilen Fasih Arapçanın korunması bağlamında hayatın her alanında kullanılan ifadelerin dil kurallarına uygun olması son derece önemlidir. Ortak bir kültür ve ortak bir geçmiş ve ortak bir gelecek için bütün Arapların Fasih Arapçayı koruması ve hayatının bütün alanlarında kullanması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

Abdurrahim, Faniyâ Mebâdî. *Mu'cemu'd-dahîl fi'l-lugati'l-Arabiyyeti'l-hadîse ve lehecâtiha*. Dimeşk: Dâru'l-Kalem, 1432/2011.

Ahmed el-Âyid v.dğr. *el-Mu'cemu'l-Arabiyyu'l-esâsî*. Tunus: 1988.

Aksan, Doğan. *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları, 2015.

Ali Arifoğlu v.dğr. *Bilişim Terimleri Sözlüğü İngilizce – Türkçe*. Ankara: TSE Yayınları, 2006.

Altuncî, Muhammed. *el-Mu'cemu'l-mufassal fi'l-edeb*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1419/1999.

Bolelli, Nusrettin. *Belagat. Beyân-Meânî-Bedî' İlimleri*. Arap Edebiyatı. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, 2016.

Çörtü, Mustafa Meral. *Arapça Dilbilgisi Nahiv*. 4. Baskı. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2006.

Çörtü, Mustafa Meral. *Arapça Dilbilgisi Sarf*. 22. Baskı. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2015.

el-Cürcânî, Ebû Bekr Abdülkâhir b. Abdirrahmân b. Muhammed el-Cürcânî. *Delâilü'l-i'câz, Sözdizimi ve Anlambilim*. trc.: Osman Güman. İstanbul: Litera Yayınları, 2008.

el-Cürcânî, Ebû Bekr Abdülkâhir b. Abdirrahmân b. Muhammed el-Cürcânî. *Esrâru'l-belağa*. Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye. 1409/1988.

el-Galayînî, Mustafa. *Câmiud-durûsi'l-Arabiyye*. Beyrut: el-Mektebetu'l-Asriyye, 1330/1912.

el-Hatîb, Mustafa Abdulkerim. *Mucemu'l-mustalahat ve'l-elkâbi't-tarihiyye*. Beyrut: Muessesetu'r-Risâle, 1416/1996.

Gaddar, Zeliha. Ödemiş'in İş Yeri Adları Üzerine Bir İnceleme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5/1. 319-332.

Güneş, Kadir. *Arapça Türkçe Sözlük*. İstanbul: Mektep Yayınları, 2014.

Muhammed Abdulfettâh el-Îmâm, *ez-Zavâhiru'l-lugaviyye fi'l-i'lâni't-ticâriyyi'l-mektûb bi medîneti tebuk*. Modern Dil İlmi Işığında Bir Araştırma. Mecelletu'd-Dirâsâti'l-Lugaviyye (Riyad, Ocak- Mart, 1432/2011), 13/1, 112-216.

İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdullâh b. Yûsuf b. Ahmed b. Abdillâh b. Hişâm el-Ensârî el-Mısırî, *Şerhu katri'n-nedâ ve bellu's-sadâ, ve meahu kitabu sebîli'l-hudâ bi tahkik şerhi katri'n-nedâ*. Te'lif. Muhammed Muhyi'd-Dîn Abdulhamîd, Beyrut: el-Mektebetu'l-Asriyye, 1428/2007.

İbn Manzûr, Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrerem b. Alî b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî. *Lisânu'l-Arab*. Beyrut: Dâru ihyâi't-Turâsi'l-Arabî, 1419/1999.

Kaçmaz, Ercan. "Tabelaların Dili". *International Journal of Languages' Education and Teaching*. ISSN: 2198 – 4999. (2015): 751-765.

Karaarslan, Nasuhi Ünal. "Ta'rib". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 40: 26-28. Ankara: TDV Yayınları, 2011.

Kılıç, Hulusi. Yetiş, Kazım. "Cinas". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 8: 12-14. Ankara: TDV Yayınları, 2011.

Kilci, Kübra. Najwa al-Ashraf. *Arapça Türkçe Tariflerle Arap Mutfağı*. İstanbul: Cantaş Yayınları, 2015.

Komasyon, *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları. 2011.

Mevsûatu Larus Atlasu'l-Âlem. "Ta'rib". Antuan el-Hâşim. Beyrut: Mudevvenetu Kutubi'l-Hasriyye, 2013.

Sancak, Şenol. v.dğr.. "Dil ve Kültür Yozlaşmasında Giresun Örneği". *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*. 16. (Kış. 2008): 101-111.

Üstünova, Mustafa. v.dğr.. "İş Yeri Adlarında Türkçenin Kullanımı". *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume 5/1 (Winter. 2010): 1390-1419.

Vardar, Berke. *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: ABC kitabevi, 1998.

Ya'kûb, İmîl Bedî'. Âsî, Mişel. *el-Mu'cemu'l-mufassal fi'l-luga ve'l-edeb*. Beyrut: Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn, ts., 1071.

İnternet Kaynakçası

es-Sefer ila Turkiya li'l-Siyâhati ve's-Sefer. Erişim: 10 Mayıs 2019. <http://safar-turkey.blogspot.com/2013/12/map-of-turkey-2014.html>.

EtimolojiTürkçe, Erişim: 13 Mayıs 2019, <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/balyaj>.

Mevdû', Ekberu Mevkıun Arabiyyun bi'l-Âlem, Erişim: 15 Mayıs 2019, <https://mawdoo3.com/طريقة عمل عيش البابل باللبنة>.

Nefis Yemek Tarifleri. Erişim: 17 Temmuz 2019. <https://www.nefisyemektarifleri.com/fajitas-fajita/>

Taftcoffee, Erişim: 10 Haziran 2019. <https://www.taftcoffee.com/blogs/blog/kahvenin-hikâyesi>.

TC Kilis Valiliği, "Kilis, Coğrafi Yapı ve Nüfus", Erişim: 2 Nisan 2018, <http://www.kilis.gov.tr/>

Turkiyâ Trâfel. Erişim: 20.04.2019, <http://www.turkeytravel2.com/maps-arabic>.

Vikipedi Türkçe, Erişim: 10 Haziran 2019, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Fajita>.

Vikipedi Türkçe, Erişim: 10 Mayıs 2019, https://tr.wikipedia.org/wiki/Kick_boks.

Vikipedia Türkçe. Erişim: 10 Haziran 2019, <https://tr.wikipedia.org/w/index.php?kato+kahve>.

SUMMARY

It is seen that social, political and cultural relations affect language at every stage of history. From 2011 until today, significant numbers of refugees have come to Turkey and Kilis in particular from the Middle East, especially from Syria, due to the instability in Syria, and interactions between the two languages have been seen as intense. In 2011, the number of Arabs who left their country due to the civil war in

Syria and settled in Kilis, a neighboring border, was around 100,000, but this number continued to increase each year.

With the presence of borders and neighborhoods of our country to the Arab countries, some changes in appearance appear in the cities and towns near the border. This city welcomes Syrian guests twice as much as the population of Kilis and there are many visual changes. The most prominent of these changes is seen in tradesmen and signs they use. In order to trade with the Arabs, which are twice the population of Kilis, and to attract their attention, Kilis artisans have started to make changes in the workplace signs as well as employing Arab personnel in their workplaces. In addition to Turkish, it is seen that Turkish Arabic or Arabic expressions are used in the signs.

In this context, this study has been started in order to make analysis and analysis on the language of the signs and plates hanged in Arabic in the workplaces in Kilis considering that it will be useful to the area. In this article, 250 signboards in Kilis were examined, 61 of them were taken into consideration by extracting similar ones and those that do not need to be examined. While presenting the sample, Arabic and bilingual (Arabic Turkish) signs, plates, panels and pointers prepared for information purposes are given.

In our research, Arabic crafted signs which are located in places such as streets, recreation parks, grocery, green grocer, butcher and pharmacy are examined in terms of spelling, meaning, polish expressions, syntax (grammar), the identification of words from different languages, sentence types, differentiation and the phenomenon of cultural elements, etc. The signage photographs in this study were taken with the inspections made in Kilis center and the permissions obtained from the owners of the workplace. Although it seems to have a little detail and detailed, it is seen that the analysis of Arabic expressions in the signs is important when learning a language. Furthermore, it is thought that providing the correct expressions by analyzing the language in the expressions in these signs will provide many benefits and conveniences to the Arab countries for the people living in the border cities.

Signs were handled primarily with spelling and it was seen that many words were written differently. It was seen that the same name was written in different ways

especially in the signs in the bus station and restaurants. For example, Osmâniye is written as “عثمانية” in one sign and “اوصمانيه”; in the other sign; Konya is written as “قونيا” in one sign and “كونيا” in the other sign; Mersin is seen as written “مارسين” in a sign and “مرسن” in another. When the signs are examined, it is noticed that the same names are written differently.

Secondly, the signs were examined in terms of Arabic Turkish, Turkish Arabic translation and attention was drawn to some issues. For example, in figure 12, while the expression of “جَنَّةُ الْفَوَاكِهِ” means paradise of fruits according to the Arabic syntax rule, this expression is translated into Turkish as paradise fruits. It is understood that it is understood as fruit from heaven. Also in figure 13, the expression of “لِصَّحَّةِ أَهْمُ شَيْءٍ” is located. It appears to be translated as “the head of everything is health and the head of Health is vaccine”. The Arabic phrase means “Health is the most important thing and more importantly vaccination”. The translation is evaluated in the context of equivalence and translation is seen to be slightly different. Figure 14 shows the expression “حَافِظُ عَلَى صِحَّتِكَ وَعِشْ سَعِيدًا”. When it comes to meaning, it is translated as " Eat Healthy, Live Happy". However, this expression means “Keep your health and live happy ”.

Thirdly, the expressions in the signs were examined in terms of Arabic syntax and some rules were drawn attention. Fourthly, the words included in Arabic from different languages are emphasized and it is seen that these words are used intensively in clothing, food and beverage, electronic and personal care products and places. For example, it can be seen in many Arabic or internal words entering the Arabic language from outside such as “موضة” (fashion), “لَيْدِي” (lady), “مِكْيَاچ” (makeup), “لَانجِيرِي” (lanciri); kokteyl “كُوكْتَيْل” (cocktail) in food and beverage venues, “آفوكادُو” (avocado), “الصندويش” (sandevich), “كَاثُو” (kato), “إِكْسْبِرِسُو” (espresso), “نَسْكَافِيه” (instant coffee), “كَابِنَشِيئُو”

(cappuccino), كَرَامِيل (caramel), بُرْغَر (burger), فَاهِيْتَا (fajita), مَكْسِيْكَائُو (mexican), شَاوْرْمَا (shawarma), شَيْشْ طَاوُوْقْ (chicken skewers), هَمْبُرْغَر (hamburger), بِيْزْزَا (pizza), اِسْكَالُوْبْ (ice cream), اِلْكَتْرُوْنِيَّة (electronics), رُوْتَا (rotating), سُوْبْ (soup), بَقْلَاوَة (baklava); مُوْبِيْلَات (mobile phones), اِلْكَتْرُوْنِيَّة (electronic), هَارْدْوَيْر (hardware), جَلَكْسِي (galaxy), سُوْفْتْوَيْر (software), لَابْتُوْبْ (laptop), كَمْبِيُوْتْر (computer) in electronic stores; مَكْيَاچ (makeup), اِكْسَسُوَارَات (accessories), صَالُوْن (salon), بَالْيَاچ (balayage), مَوْنُوْكِيْر (manicure), بُوْدُوْكِيْر (pedicure), اِكْبُوْكْسِيْنِج (kickboxing), اَيْرُوْبِيْك (aerobics), تَاتُو (tato) in personal care products and places.

Fifthly, the expressions in the signs were handled in terms of cultural elements. Culture is defined as the perspective of language, religion, custom, tradition, history, art and life specific to society. These are the factors that help a nation to create common values. Language is one of the main elements of culture. Because language is the most important element that brings together other elements. Language is an element that enables cultural elements to survive and be passed on to subsequent generations. For this reason, it is possible for each society to translate its own history, art, thought structure, customs and traditions to the writing by using language and to transfer the next generations with language. In this context, the society uses its words, concepts and words to reveal its own cultural structure. The concepts and words used in food and drinks, in the clothing world, in the use of electronic goods, in short, in all his works are extremely important.

Finally, the expressions in the signs were handled in terms of differentiation and superiority. Differentiation and superiority expressions are one of the methods used to attract customers' attention from time to time and invite them to shop. Each language has its own expressive structures that will reveal this phenomenon. The sign makers try to demonstrate their superiority by making comparisons between these expression structures and the products of the sign holder and the products of others. It is seen that this structure is generally expressed in Arabic by its name.

As a result, it is very important that the expressions used in all areas of life comply with the rules of language in the context of the protection of standard Arabic (fusha), which is considered common among Arabs living in different countries. For a common culture and a common past and a common future, it is important that all Arabs maintain the standard Arabic (fusha) and use it in all areas of their lives.